

Sobre els bancals fòssilífers de l'Helvecià de Rubí, província de Barcelona

pel

DR. M. FAURA I SANS

En la limitació septentrional de la fulla 1.ª del Mapa Geològic de la província de Barcelona, publicat pel doctor Almera en 1891 (segona edició 1900) hi correspon al W. S. W. de Rubí qualque manifestació aïllada del miocènic marí del pis helvecià, cobert pels conglomerats poligènics del miocènic superior (Tortonià, Sarmartià i Pontià) que s'extenen pel Vallès i que integren una bona part de la fulla 6.ª que tenim en confecció per encàrrec de l'Excma. Diputació de Barcelona.

El paratge és el d'una pedrera de la qual se'n extreu el material per a la edificació. Està en explotació un bancal d'una calça basta, amb abundó de motlures fòssils, moltes d'elles de mala conservació i difícils per a llur classificació. En la recerca hi col·laborà en Joan Roura Camps, mestre d'obres de Rubí, qui ens proporcionà, demés, important material que ja tenia recollit, per ço que aprofitem aquesta ocasió per a adreçar-li les més expressives mercès. De totes maneres hi havem pogut determinar, amb tot i la mala conservació, les espècies següents:

BRAQUIÒPOD

Rynchonella, sp., un sol exemplar.

CEFALÓPOD

Aturia Aturi Bast.

GASTERÓPODS

Conus Mercati Broc. (?)

Conus raristriatus Bell (?)

Conus, sp.

Pereiraea Gervaisi Vezian, en
impresions.

Rostellaria sp.

Pyrula reticulata Lamk.*Turritella Archimedis* Brong. (?)*Natica* sp.

LAMELIBRANQUIS

Anomia ephippium O. F. Mull.*Venus islandicoides* Lamk.*Anomia costata* Brech.*Venus umbonaria* Lamk.*Avicula phalaena* Lam.*Donax* sp.*Pinna Brocchii* d'Orb. (grossos exemplars).*Mactra triangula* Ren.*Panopea Menardi* Desh.*Arca diluvii* Lamk.*Lucina miocenica* Micht.*Cardium hians* Broc.*Lucina* var. *catalaunica* Alm. et*Cytherea pedemontana* Ag.

Bof.

PEIXOS

Chrysophrys molassica Quents (plaques palatines).*Lamna* sp.

Aquesta fauna és, doncs, molt semblant a la de l'helvecià de Sant Sadurní d'Anoia, i al d'altres afloraments del miocènic marí dels encontorns de Rubí, Sant Cugat i Sardanyola, demostrant estar perfectament unificats els del Vallès amb els del Penedès.

Dessota d'aquests bancals, que sobresurten formant els tossalets, s'hi presenten les margues cendroses de l'helvecià inferior en les quals hi són molt escassos els fòssils.

Les formes més abundoses són la *Anomia ephippium* A. F. Müller, *Lucina miocenica* Micht., *Panopea Menardi* Desh., *Cardium hians* Broc., *Pinna Brocchi* d'Orb., *Pyrula reticulata* Lamk., *Conus* sp., etc.

Però de totes les formes mentades, la que té major interès paleontològic és la *Aturia Aturi* Bast., la qual no s'havia trobat encara en la península; tan sols s'havia citat el gènere *Aturia*, trobat pel doctor Almera, en les calices molàsiques i margues de Sant Sadurní d'Anoia (1).

(1) 1897 Almera (J.)—Reconocimiento de la presencia del primer piso mediterráneo en el Panadés. *Mem. de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*, mem XX, p 28.

1898 (1899)—Almera (J.)—Compte-rendu de l'excursion du samedi, 8 octobre, a Castellví de la Marca, au vallon de San Pau d'Ordal, et a San Sadurní de Noya. *Bulletin de la Société Géologique de France*, vol XXVI, pág. 850.—Id. id. traducció en el *Boletín de la Comisión del Mapa Geológico de España*, tom. XXVII, p. 300 212).

Aturia Aturi Bast. 1891. (= *Aturia radiata* Bell.) (1). L'exemplar que ha motivat aquesta nota no és del tot complet, però sí bastant perfecte i lo suficient per a la determinació específica; la part que s'ha conservat és de 65 mm.; no restant-ne més que la motllura interna, havent desaparegut tot rastre de la conxa; de totes maneres els caràcters són evidentment d'un nautilit, per estar les celdes disposades en forma espiral, recobrint-se per als embans de separació i per a quelques indicis d'un conducte sifonal intern. Les separacions entre les cambres interiors estan limitades per un embà tortuós, que des de l'eix central cap a la perifèria és curvat i radiant, formant un recolse molt agut que després acaba en un angle recte; constituint aquesta recolsada uns lòbuls per ambdós costats sense relleu exterior. El sifon resta localitzat en el marge intern, el qual probablement descansaria damunt la volta precedent, que ha sigut destruïda per l'erosió. El conjunt morfològic coincideix, doncs, amb la caracterització del gènere *Aturia*, que correspon a les formacions terciàries.

Són sis les espècies que es coneixen del gènere *Aturia*, ja desaparegut, com són: *Aturia lingulatus* Buch. (Eocènic), *A. zic-zac* Sow. (Eocènic), *Aturia Aturi* Bast., (Del Aquitània a l'Helvecià). *A. Formae* Par. (Helvecià), *A. drovasendiana* Par. (Bartomià), *A. Paronae*, Rov. (Tongrià).

De totes aquestes formes, consultades les descripcions originals, ens ha semblat que els caràcters del nostre exemplar eren més conformes amb la descripció de la *Aturia Aturi* Bast. Aquesta espècie havia sigut trobada en l'Aquitània de Acqui, en el Longià de Torino, i en l'Helvecià de Albugnano, Sciolze, Langhe, Monferrato, etc., i amb la que presenta major similitut és amb la figurada en l'obra d'En Sacco, abans indicada (lám. II, fig. 3) en la qual està representada la forma de Monferrato.

Aquest és l'únic cefalòpod trobat en els terrenes miocènics de Catalunya i del reste de la península ibèrica.

Secció del Mapa Geològic de Catalunya.
Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

(1) 1904 —Sacco (F.)—I molluschi dei terreni terziarii del Piemonte della Liguria; tom. XXX, p. 6, lám. I, fig. 15-18; lám. II, fig. 1-3.